

Fakrørslan og flokkurin frameftir

– Tað er neyðugt, at fakfeløgini av álvara taka sær um reiggj og fara at hyggja longur enn at gera ein sáttmála annaðhvørt ár. Tí ávirka fakfeløgini ikki samfelagsgongdina á øllum økjum, so vil samfelagsgongdin ávirka tey. Finna fakfeløgini ikki út av hesum, so er tað nærmast ein skylda hjá Javnaðarflokkinum at draga tey inn aftur í hetta orðaskifti, segði Jákup Danielsen, fyrrverandi formaður í Starvsmannafelagnum á summarstevnuni hjá Javnaðarflokkinum.

Eg fari at nýta høvi at takka fyrir møguleikan at siga nýtt orð her í dag. Áttiði mær ikki at líta so nógv aftureftir, men heldur at tosa um fakfelagsrørsluna og Javnaðarflokkin frameftir, soleiðis sum mitt evni er. Tó, tað er av fortíðini vit læra, og henni kunnu vit ikki lata eygnu aftur fyrir.

Søguliga sæð í Føroyum, so hevur fakfelagsrørslan og Javnaðarflokkin tætt samband hvørt við annað. Her á Tvøroyri og eisini í Havn er Føroyski Javnaðarflokkin spottin úr fakfelagsrørsluni ella rættari teimum persónum, sum tá myndaðu fakfelagsrørsluna, sum vildu at fakfelagsrørslan gjørdi sína ávirkan galdandi á politiska økinum og á henda hátt tillagaðu samfelagsviðurskiptini til frama fyrir løntakaran.

At júst tann sosilistiska hugsjónin kom at verða grundarsteinurin er ikki so lægið, ja kanska ein sjálfvirkja, tí ongin hugsjón talar so tyðiliga sum henda, og gevur svarið vit okkum sóknast eftir.

Men vit menniskju eru sjálvsøkin og hugsa altíð at skava til okkum sjálvi, meira enn gott er, heldur enn at hugsa um heildina. Hetta kemur tíverri ov ofta til sjóndar.

Meginfelag verði styrkin

Javnaðarhugsjónin, í sær sjálvum, burði verði nokk til at samansjóða fakfelagsrørsluna og flokkin til eina óloysiliga eind, men soleiðis er tað ikki, hvørki í Føroyum ella aðrastaðni. Og til eina og hvørja tít, hevur tað almiklan tyding, hvørjir persónar mynda flokkin og fakfelagsrørsluna. Tað er hetta hátíðarhald eitt prógð um.

Síðani stovnina av verkamannafeløgnum síðst í hini öldini, og helst síðani heimastýrslóginu, eru komn ein rúgv av fakfeløgum aftrat og eru nógv av teimum feløgum smá, sum arbeiða hvør í sínum lagi.

Longu tíðliga fingur verkamannafeløgini eitt meginfelag, og hevur hetta í stóran mun verið teirra styrki. Nýtt feløg innan henda bókin ganga tó í sjálvdrátt, tó við onkrum samstarvi av og á. Tey nýggjar feløgini hava onga meginfelagsskipan, men hava til tíðir eisini meira ella minni samstarv hvørt við annað.

Øll vilja tey fyrst og fremst arbeiða fyrir seg sjálvi í hesi somu tráanini um at teirra viðurskipti

skulu verða betur enn hjá øðrum, heldur enn at øllum skal verða givin somu kor.

Hendan kósir er sera hettislig og um ikki fakfelagsrørslan fær samskipað arbeiðið sitt betur, so eri eg stórliga bangin fyrir, at hon syndrast so líðandi.

Bannlýst at

takast við politikk
Fakfeløgini, soleiðis sum vit kenna tey í dag, luttaka í ógvuligan litan mun í tí politiska orðaskiftinum. Tað er nærmast blivið bannlýst, at fakfelagsfólk trýna fram fyrir at tosa um aktuelt samfelagsviðurskipti ella politikk. Tá tey trýna fram, so er hetta oftast, tá onkur detalja í sáttmálum skal lýst fyrir almenninginum. Men orðaskifti um samfelagsmál ella politikk, sum hevur grundleggjandi tyding ella fer at hava tyding fyrir borgaran og harvið lim fakfelaganna hoyrist lítið og einki til.

Við hesum missa fakfeløgini ávirkanina, sum tey eiga at hava í samfelagsorðaskiftinum og á tey mál, sum viðvíkja limum teirra. Hendan stóða verður tvífalt so ring, tá fakfelagsrørslan heldur ikki hevur tryggjað sær politiska megi til at vinna rættindi

Sjálvdráttur - hava ikki tosað nógv væl saman

Sum nevnt arbeiða fakfeløgini í sjálvdrátt og hóast vit kunnu siga, at vit í Føroyum hava eitt høgt organisatiónsprotent, so er fakfelagsrørslan sum heild illa skipað, í mun tað hon er í teimum londum, sum vit vanligar samanbera okkum við. Hetta er og verður ein veikleiki og vinningurin fer óbeskorin til arbeiðsgevaran.

Fakfeløgini hava ikki eitt felags politiskt bakland, sum skal knýta tað fapólitisku og politisku síðuna saman í eina stórri eind. Fakfeløgini siga ikki, at Javnaðarflokkin er tann flokkur sum vit seta álit okkara til, hóast Javnaðarflokkin hevur ta hugsjón sum einabest eigur at tæna fakfelagsrørsluni.

Hví so er, kann dúliga verið tjakast um, men óivað hevur flokkurin og feløgini ikki verið nógv dugnalig til at tosað hvørt við annað gjøgnum tíðina og kanska hava partarnir hava lyndi til at »gloymt« hvønn annan tá lótvinningur hevur verið at hómá.

Brotyingin, frá at flokkurin og fakfelagsrørslan í síni tíð høvdu tætt samband

og til nú har leysari ella onki samband er, kann eisini verða ein fylgja av teimum brotyingum, sum henda í samfelagnum og sum feløgini og flokkurin ikki hava dugað at handfarið nógv væl.

Tíðin stendur ikki í stað, og tað ger samfélagið heldur ikki. Vit kunnu av røttum spyrja, um tey sum t. d. hava myndað fakfelagsrørsluna seinastu 20 - 30 áriní hava verið nógv dugnalig til at fylgt við tíðini, og vit kunnu somuleiðis spyrja, um flokkurin hevur verið nógv dugnalig at hildið fast við røtur sínar.

Stórmál liða vanrøkt

Jú tað ber til at líta aftureftir og finnað okkurt sum kundi verið óþvísi og vert hevði verið at havt hetta í huga, nú vit tosa um sambandið millum fakfelagsrørsluna og Javnaðarflokkin í framtíðini.

Tað er ein sannroynd, at føroyskur politikkur í alt ov lítlan mun, hesi seinni áriní, hevur snú seg um tydingarmikil samfelagsmál, men heldur um frageiðingar og kanningar og nú er líkt til, at komandi áriní bert fara at snúgva seg um ríkisráttarlugu stóðuna.

Inn í millum kemur okkurt glepsið um tvangsaktiviteringar og áminning um, at nú skal ein og hvør verða harri í egnum húsi, eftir bestum amerikanskum stíli. Men meðan alt orðaskiftið savnast um tjóðveldi, fullveldi, suverénitet og ríkissáttmála við felags kongssáttmála, so eri eg bangin fyrir at tydingarmikil samfelagsmál koma at liða undir stórarí vanrøkt. Mál sum hava avgerandi tyding fyrir arbeiðararørsluna, koma alt ov lítið fram.

Samstarv drivmegin

Hvussu eru so vónirnar fyrir at fakrørslan og javnaðarflokkin í stórri mun enn nú samstarva, og hvørji mál verða at taka sær av.

Fyrirteytn fyrir samstarvi er m. a., at partarnir eru opnir fyrir einum konstruktivum dialogi. Neyðugt er við stóðugum sambandi har partarnir tosa seg til rættis og koma við uppskoti til loysnir av samfelags- og fakfelagsviðurskiptum.

Fakfelagsrørslan fer framhaldandi at taka sær av sáttmálasamráðingum og tí sum har til hoyrir, meðan flokkurin og fakfeløgini skulu samstarva um yvirorðað samfelagsviðurskipti og saman ávirka politisku gongdina um hvussu vit ynskja at samfélagið skal

skipast, mennast og útbyggjast í framtíðini.

Hetta samstarv skal verða drivmegin í vælferðarsamfelagnum.

Menningin í samfelagnum sum heild og á arbeiðsmarkaðinum setur stór krøv til fakfeløgini um brotying og nýttmangsering. Um fakfelagsrørslan ætlar at gera sína ávirkan galdandi skulu allar nýggjar avbjóðingar takast í størsta álvara, og fakfelagsrørslan skal í neyvum samstarvi við flokkin arbeiða við ítekligum uppskotum og loysnum.

Dygdin í háseti

Við grundarlag í trúnni á samfélagið og menniskja, javnað og solidaritet, skal øllum verða givin møguleikar fyrir at fremja sítt mál og síni evni. Menniskja skal verða í miðdeplinum. Fólkastýri er eitt gott grundarlag fyrir tí demokratisku menningini og eigur fakfelagsrørslan og flokkurin at breiða demokratið yvir alt í samfelagnum. Løntakaranna ávirkan og meðabyrgd fyrir sínum arbeiðsplássi eigur at styrkjast.

Kunningartøkni og samskifti ávirka gerandisdagin meiri og meiri. Vitin, útbúgving og atgongd til nýggja samskiftistøkni kann skapa ójavnað í tí demokratisku menningini. Her eiga fakfelagsrørslan og flokkurin at tryggja at samskiftistøkni kemur øllum til góða.

Ávirkan og persónlig menning fær stórri virði. Dygdin (góðskan) í lívi okkara verður eitt krav til framtíðina. Dygdin (góðskan) umfatir framleiðslu, nýtslu, familjulív og arbeiðslív. Samfélagið skal ikki aleina máttast útfra búskapi og ríkidómi, men uppá lívsvirði í breiðum tydingni. Fakfelagsrørslan og flokkurin mugu seta dygdina (góðskuna) í miðdeplin.

Øll somu møguleikar

Umhvørvið skal virðismetast. Flokkurin og fakfelagsrørslan skulu taka stig til at stuðla reinarí tøkniþróð og umhvørvisvinarligari framleiðslu og tænastu. Arbeiðast skal sum heild við at vit framhaldandi fáa eitt sunnari umhvørvi og arbeiðsumhvørvi.

Arbeiðararørslan hevur brúk fyrir einum sterkari stuðli frá tí yngra ættarliðnum. Stórri dentur eigur at verða lagdur í ungdomsarbeiði og tey ung skulu fáa góðar møguleikar at luttaka í arbeiðinum til felags

Jákup Danielsen: – Hóast vit í Føroyum hava eitt høgt organisatiónsprotent, so er fakfelagsrørslan sum heild illa skipað, í mon til tey lond, vit vanligar samanbera okkum við - hetta er ein veikleiki, og vinningurin fer óbeskorin til arbeiðsgevaran...

frama.

Vælferðarsamfélagið skal framhaldandi mennast. Tað er tí brúk fyrir orðaskifti um innihaldið í framtíðar samfelagnum. Borgarin verður ávirkaður av eini hvørji brotying og skal tí fáa møguleikan at luttaka í orðaskiftinum. Arbeiðararørslan, fakfelagsrørslan og flokkurin eru týðandi partar (partur) sum eiga at luttaka virkið í menningini av vælferðarsamfelagnum.

Menningin skal byggja á hugsjónir arbeiðararørslunnar. Endamálið er, somu møguleikar fyrir øll óansæð fíggarligan førleika og sosiala stóði.

Tað skal verjast um grundleggjandi tryggileikan við einum trygdarneti fyrir fólk, sum orsakað av arbeiðsloysi, sjúku ella á annan hátt hava brúk fyrir hjálpi. Øll skulu taka meðabyrgd fyrir teimum veiku í samfelagnum.

Rættindi og skyldur fylgjast, um tað skal tryggast eitt grundleggjandi forstálsli fyrir teimum veikasta. Eitt solidarisk menniskjaskýldur, um man vil hava rættindi.

Nei til tvangsaktivitering

At tryggja arbeiði til øll skal framhaldandi verða ein av høvuðsuppgávum hjá arbeiðararørsluni. Tað er spill av menniskjaligum virðum, at nógv arbeiðsfør fólk eru uttan arbeiði. Arbeiðararørslan skal ikki luttaka í tvangsaktivitering av fólk, men skal arbeiða við at seta í verk ein virkan arbeiðsmarknaðarpolitikk, sum tryggjar øllum somu møguleikar til arbeiði.

Fíggarpolitikk, vinnupolitikkur, grannsking, vitan og útbúgving, arbeiðsmarknaðarpolitikk, javnstøða, eftirlønarspurningur, umhvørvi og arbeiðsumhvørvi. Soleiðis kundi vit hildið fram við at rekka upp mál sum arbeiðararørslan í fakfeløgini og flokkurin í felag skuldu tíkið upp til

viðgerðar og hond í hond, skapt fortreytir og ávirkan fyrir í tí samfelag vit ynskja okkum at líva í frameftir.

Her er ein ørgrynna av spurningum, sum krevja viðgerð, og her er ein ørgrynna av málum sum skulu gjøgnumførast í neyðugum samstarvi millum fakfelagsrørsluna og flokkin.

Lat meg at enda seta okkum ein spurning. Skulu fakfeløgini og flokkurin arbeiða neyvari saman og hvussu?

Jú, tað er neyðugt, at fakfeløgini av álvara taka sær um reiggj og byrja at hyggja longur enn at gera ein sáttmála annað hvørt ár, tí ávirkað fakfeløgini ikki samfelagsgongdina á øllum økjum, so vil samfelagsgongdin ávirkað tey.

Og finna feløgini ikki út av hesum sjálf, so er tað nærmast ein skylda hjá flokkinum at draga tey inn aftur í hetta orðaskifti. Fakfelagsrørslan og flokkurin skulda hvørjum øðrum at hildin verður ein og sama kós.

Tí liggur tað ein stór uppgáva fyrir flokkin, ikki sum ein byrða, men heldur sum ein avbjóðing at taka stig til savna arbeiðararørsluna aftur og tí skal tað til endans verða mín inniliga áheitan á flokkin um beinanvegin at taka neyðugt stig fyrir at savna arbeiðararørsluna aftur.

Einsamallur, uttan fakfelagsligu røturnar, stendur flokkurin veikir, og einsamallur, uttan politiska slagkraft, stendur fakfelagsrørslan veik, men saman er eindin sterk.

Hetta verður ein seigur og tungur røður, men heldur tað, enn at seta seg afturá og vænta at alt gongur av sær sjálvum.

Náa vit hesum máli, so verður tað eitt virðiligt úrslit av hesum hátíðarhaldi og ein stórir vinningur fyrir Føroyar og fólk, ið her býr.

Takk fyri
Jákup Danielsen